

Foto: Laura Iancu

Oltița CÎNTEC

Desant românesc, cu "Thespis", la Avignon

În anul 2001, regizorul Radu Dinulescu lansa proiectul **Thespis** – teatru de proiecte francofone, propunându-și să arate, prin eșantioane, că spiritualitatea română și cea est-europeană în ansamblu este foarte bogată, variată și că Occidentul trebuie doar să înceapă a o cunoaște. La modul concret, „strategia *Thespis*” era să identifice producții teatrale autohtone valoroase și să le itinereze la Avignon, în Secțiunea Off a celebrului festival găzduit de orașul de altădată al papilor. Până acum, prin grija *Thespis* au ajuns la Avignon și au fost vizionate opt spectacole. Patru dintre ele, chiar în vara lui 2007: *Hymnus* de György Schwaida (regia Radu Dinulescu, Teatrul „Fani Tardini”, Galați), care a și obținut un prețios Premiu al presei, atrăgând mai insistent atenția asupra artiștilor din România;

Buzunarul cu pâine de Matei Vișniec (regia Lenuș Moraru, Teatrul "Mihai Eminescu" Botoșani), *Crăiasa Zăpezilor* după H.C. Andersen (regia V.I. Frunză, Teatrul de Marionete Arad) și *Culoarea visurilor noastre* (regia Bogdan Drăgulescu, Teatrul „Prichindel” Alba Iulia). Cele patru spectacole au fost jucate la Théâtre du Bourg-Neuf (sala Rouge și sala Bleue) și la Théâtre de l'Atelier 44, desantul românesc însumând, în 23 de zile de festival, 33 de artiști și 69 de reprezentații. Au pus umărul financiar la această deplasare Ministerul Culturii și Cultelor, prin programul Promocult, UNITER, primăriile orașelor pomenite și Organizația Internațională a Francofoniei.

Thespis va continua și în 2008, iar una dintre montările care va putea fi văzută la Avignon a avut premiera, în decembrie, la Teatrul de Stat din Constanța. Un teatru care, după ce era cât pe ce să fie desființat, renaște, iată, încet, dar ferm, sub conducerea artistică a tânărului regizor Sorin Militaru. Pe scena de la Constanța s-a jucat, într-o seară în română, a doua seară, în franceză, ***Mansardă la Paris cu vedere spre moarte*** de Matei Vișniec. Realizarea este o coproducție cu La Compagnie du Grand Desherbage, Région Centre din Franța, cu toate beneficiile pe care implicarea bilaterală le presupune: distribuție mixtă, cheltuieli asumate pe jumătate, premieră pariziană, deplasare la Avignon.

Textul lui Matei Vișniec a mai fost montat în România în urmă cu câteva stagioni, de Radu Afrim, la Teatrul Național din Cluj-Napoca. Reintroducerea lui în circuitul scenic e o reverență făcută unui mare gânditor, Emil Cioran, și unui talentat dramaturg român de expresie franceză, Matei Vișniec. Deși biografiile lor au puncte tangente (ambii au fost obligați, trăind la Paris, să scrie într-o altă limbă decât cea nativă, franceza devenindu-le limbă culturală), cei doi nu s-au cunoscut personal. S-au intersectat doar odată, spune Matei Vișniec, la o conferință susținută de Cioran, dar n-au apucat să stea de vorbă. Piesa lui Matei Vișniec îl are protagonist pe Cioran, construcția narativă fiind o suită de secvențe biografice mixate teatral. Personajul e la vârsta la care maladia Alzheimer i-a luat cea mai de preț comoară, memoria, restituindu-i-o fragmentat, ca într-un *Jurnal în fărâme*, iar textul dramatic devine un slalom aleatoriu al acestuia în trecutul propriu. *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte* e o translație în registru dramatic a unor întâmplări reale din viața și creația lui Emil Cioran, translație realizată în cheie simbolică, cu tente absurde și comice. Tablourile alese refac într-un *puzzle* episoade din traseul terestru al gânditorului. Nu asistăm la o idealizare a omului Cioran, meritul lui Matei Vișniec și doza de interes pe care o stârnește lucrarea sa venind și din faptul că evenimentele asupra cărora se insistă cu mijloace artistice îl demitizează pe eseist, subliniindu-i mai ales latura omenească, vulnerabilitățile, greșelile. Operațiunea e făcută empatic, cu generozitate, tonul fiind cald, când poetic, când amar, când impregnat cu umor, aducându-l pe acest scriitor, unul dintre cei mai prețuiți ai secolului XX, foarte aproape de spectatori. Îl întâlnim pe Cioran în Piața Fürstenberg, unde îi caută pe Mircea Eliade și pe Eugen Ionescu, în fața mănăstirii sale din vecinătatea Grădinii Luxembourg; la Élysée, unde era așteptat de președinte; la Sorbonna, unde era cel mai bătrân student; în salonul de la Spitalul Broca, întâlnindu-se cu un tânăr care, fascinat de elogiul făcut sinuciderii, îi cere binecuvântarea pentru a-și pune capăt zilelor; la Gallimard, de la care spera o ediție „Poches”, alături de Simone Boué, devenită *Femeia care iese din mare*; la Gare de L'Est, așteptându-și fratele, dar și pe străzile Sibiului și la poalele de la Coasta Boacii, unde o necunoscută îl plânge pe cel care-a murit printre străini. Este multă încărcătură metaforică în piesa lui Vișniec, o încărcătură pe care regizorul

Radu Dinulescu a avut grijă s-o evidențieze scenic. Abordarea sa este una fidelă textului, intervenția regizorală însemnând grijă ca spusa dramaturgului să capete cea mai potrivită formă teatrală, pentru a o livra cât mai convingător și cât mai emoționant privitorului. Imaginea scenică a devenit, din punctul său de vedere, cel mai adecvat vehicul estetic în acest scop. Spațiul de joc a fost îmbrăcat în garnitură albă, cu câteva fâșii late din voal semitransparent, amplasate pe verticală, ici-colo. Scenografia (același Radu Dinulescu) e realizată exclusiv din proiecții video în 3 D, imagini în relief și în mișcare care redau, în cel mai autentic chip, locațiile unde se petrec cele 13 tablouri. Ca privitor, ești condus prin intermediul ochiului camerei de filmat în scuaruri și pe stradele pariziene, pe un peron, pe o plajă din Bretagne, senzația de călătorie fiind evidentă și generoasă vizual. Totul capătă aerul unui vis, atmosfera e ușor eterică, așa ca-n memoria imprecisă a personajului central. Muzica (Pedro Negresco) are și ea un aport, realizatorii preferând sunetul crud al câte unui instrument care susține scurte solo-uri: pian, trompetă, chitară, armonică.

Scrisă inițial în limba franceză, piesa *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte* a fost tradusă în românește chiar de Matei Vișniec și publicată la Editura „Paralela 45”. Interpretată în franceză, ea are un atu față de varianta românească, atu care vine din particularitățile de limbă: o muzicalitate specială, o frumusețe a spunerii. Chiar dacă nu toți actorii distribuiți sunt foarte familiarizați cu limba lui Molière și au mai stâlcit-o la pronunție. Concentrându-se asupra replicilor în franceză, unora le-a fost mai dificil să interpreteze și nuanțat, însă lucrurile se vor îmbunătăți, cu certitudine, după un rulaț al reprezentațiilor, când textul „străin” va deveni automatism, iar jocul lor va câștiga și pe această linie. Distribuția mixtă are, neîndoielnic, avantajele ei, printre care șansa interpreților autohtoni de a intra în contact și cu alte metode de abordare a rolurilor. Dar tocmai această întâlnire a mai multor stiluri devine punctul șubred al spectacolului, pentru că ele nu sunt aduse la unison. Curios, lipsa de armonizare se simte și între actorii români, unii, din dorința de a se remarca, ieșind prea evident din cadrele impuse regizoral.

Rolul lui *Emil Cioran* i-a fost încredințat lui Denis Wetterwald, care, deși vorbea în limba maternă, a fost monocord – după gustul meu – pe tot parcursul spectacolului. Evoluția lui ca personaj a fost practic insesizabilă, întreaga miză artistică așezându-se pe zicerea partiturii verbale, rezultatul fiind un Cioran vlăguț, anemic. O mai mare varietate a mijloacelor de construire a portretului teatral al lui Emil Cioran, în acord cu complexitatea generată de piesă, ar fi fost spre câștigul mizanscenei.

La mijlocul lui februarie, *Mansarda...* constănțeană avea premiera la Paris, iar în vara 2008, iubitorii teatrului de pe continent o vor putea viziona la Avignon, printre alte sute de spectacole din Secțiunea Off. E și acesta un pas important în afirmarea teatrului românesc dincolo de granițele țării. Meritul e al acelor care fac eforturi ca europenii să ne descopere și pe noi.

Teatrul de Stat Constanța și La Compagnie du Grand Desherbage, Region Centre-Franța – *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte* de Matei Vișniec, regia și decorurile: Radu Dinulescu; asistent scenografie: Andrei Brovcenko; costumele: Sanda Mitache; muzica: Pedro Negresco. Cu: Denis Wetterwald (*Cioran*), Dana Dumitrescu (*Distinsa doamnă*), Dan Zorilă (*Orbul cu telescop*), Iulian Enache/Alain Leclerc (*Profesorul de filosofie*), Laura Bilic (*Fata cu iepurașul*), Marian Adochiței (*Tânărul care vrea să se sinucidă*), Cristina Oprean (*Femeia în alb*), Mihai Sorin Văsilescu (*Șeful secției apatrizi*), Florina Bulgaru (*Dactilografa*), Lana Moscaliuc (*Femeia care iese din mare*), Florentin Roman (*Bagajistul*), Patrick Harivel (*Președintele*), Pavel Bârsan (*Cioran tânăr*). Data premierei: 14 decembrie 2007.